

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS pārbaudes lietā Nr. 2017-21-26J Rīgā

2017. gada 19. jūnijā

Nr. 6-6/22

Rīgas domei
riga@riga.lv

**Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības ministrijai**
pasts@varam.gov.lv

Zināšanai: Tieslietu ministrijai
tm.kanceleja@tm.gov.lv

Agnijai Granžē

*Par diskriminējošu tiesību normu Rīgas domes 09.06.2015. saistošajos
noteikumos Nr.148 „Par nekustamā īpašuma nodokli Rīgā”*

Tiesībsargs, saistībā ar advokātes Agnijas Granžē iesniegumā norādīto par iespējami diskriminējošu tiesību normu, kas ietverta Rīgas domes 09.06.2015. saistošajos noteikumos Nr.148 „Par nekustamā īpašuma nodokli Rīgā” (turpmāk – Noteikumi Nr.148), ir ierosinājis pārbaudes lietu.

Noteikumu Nr.148 3.¹ punkts paredz, ja nekustamā īpašuma objektā deklarēta citas Eiropas Savienības dalībvalsts, Eiropas Ekonomikas zonas valsts vai Šveices Konfederācijas pilsoņa vai personas, kas ir saņēmusi pastāvīgās uzturēšanās atļauju Latvijā, dzīvesvieta, saistošo noteikumu 3.punkta ievaddaļā noteiktās nekustamā īpašuma nodokļa likmes¹ piemērošanai iepriekšminētās personas dzīvesvietai jābūt bijušai deklarētai Latvijā uz tā gada, kas ir bijis 7 gadus pirms attiecīgā taksācijas gada, 1.janvāri. Ja personai vienreiz konstatēta atbilstība šim kritērijam, nākamajos taksācijas gados to atkārtoti neizvērtē un uzskata par izpildītu.

---

¹ Nekustamā īpašuma nodokļa likmes – 0,2% no kadastrālās vērtības, kas nepārsniedz 57 000 euro, 0,4% no kadastrālās vērtības daļas, kas pārsniedz 57 000 euro, bet nepārsniedz 107 000 euro, un 0,6% no kadastrālās vērtības daļas, kas pārsniedz 107 000 euro (...).

Rīgas domei, kā tiesību normas izdevējai, tika pieprasīts skaidrojums par tieši 7 gadu deklarēšanās nosacījumu iepriekš minētajām personām, kā arī pamatojums šādai iespējami atšķirīgai attieksmei.

Rīgas domes Pašvaldības ieņēmumu pārvaldes argumentācija

[1] Rīgas domes Pašvaldības ieņēmumu pārvalde (turpmāk – Pārvalde) skaidroja, ka likuma “Par nekustamā īpašuma nodokli” (turpmāk – likums) 3.panta pirmās daļas ievaddaļā noteikts, ka nekustamā īpašuma nodokļa likmi vai likmes no 0,2% līdz 3% no nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības nosaka pašvaldība savos saistošajos noteikumos, kurus tā publicē līdz pirmstaksācijas gada 1.novembrim. Rīgas dome šo ar likumu piešķirto kompetenci ir izmantojusi, 09.06.2015. pieņemot saistošos noteikumus Nr.148.

13.10.2015. Rīgas domē tika pieņemti saistošie noteikumi Nr.169 “Grozījumi Rīgas domes 09.06.2015. Saistošajos noteikumos Nr.148 “Par nekustamā īpašuma nodokli Rīgā”” (turpmāk – grozījumi). Atbilstoši saistošo noteikumu Nr.148 32.punktam šie saistošie noteikumi ar grozījumiem stājās spēkā 01.01.2016.

[2] Saistošo noteikumu Nr.148 3.punktā noteiktas konkrētas nekustamā īpašuma objektu kategorijas, kurām iespējams piemērot samazināto nodokļa likmi (t.i., no 0,2% līdz 0,6% no īpašuma kadastrālās vērtības). Atbilstoši saistošo noteikumu Nr.148 7.punktam pārējiem objektiem tiek piemērotas likumā noteiktās likmes. Līdz ar to nekustamā īpašuma nodokļa likmes var iedalīt pamatlīkmē, kas saskaņā ar likumu ir 1,5%, paaugstinātajā likmē - 3% (piemēram, par vidi degradējošām, sagruvušām vai cilvēku dzīvību apdraudošām būvēm) un samazinātajā likmē, kas ir no 0,2% līdz 0,6% no īpašuma kadastrālās vērtības.

Tādējādi secināms, ka likumdevējs paredzējis pašvaldībām iespēju un tiesības lemt par to, kādas nodokļa likmes (robežās no 0,2% līdz 3% no nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības) par noteikta veida objektiem nosakāmas konkrētām nekustamā īpašuma nodokļa maksātāju kategorijām. Likuma 3.¹pantā detalizēti tie nekustamā īpašuma nodokļa likmju noteikšanas principi, kas pašvaldībām jāņem vērā, izdodot savus saistošos noteikumus. Minētās normas pirmās daļas 1.punktā nostiprināts pašvaldības pienākums, nosakot nekustamā īpašuma nodokļa likmes, ievērot objektīva grupējuma principu, saskaņā ar kuru nodokļa maksātāji vai nodokļa objekti tiek grupēti atbilstoši objektīviem kritērijiem. Pamatojoties uz aplūkoto tiesisko regulējumu, saistošo noteikumu Nr.148 3.punktā tiek paredzēta atšķirīga samazinātās likmes piemērošanas kārtība dzīvokļa īpašumos sadalītām un nesadalītām ēkām, kā arī juridiskām un fiziskām personām.

[3] Atbilstoši grozījumu paskaidrojuma rakstā norādītajam saistošo noteikumu Nr.148 mērķis ir piešķirt samazināto nodokļa likmi par tiem īpašumiem, kuros dzīvo, proti, ir deklarētas personas, kam ir ilgstoša un pastāvīga saikne ar Latviju. Eiropas Savienības dalībvalsts, Eiropas Ekonomikas zonas valsts vai Šveices Konfederācijas pilsoņu un personu, kas ir saņēmušas pastāvīgās uzturēšanās atļaujas Latvijas Republikā (turpmāk – ārzemnieki), saikne ar Latviju tiek noteikta atbilstoši saistošo noteikumu Nr.148 3.¹ punkta regulējumam. Minētā norma paredz, ka samazināto likmi iespējams saņemt par nekustamā īpašuma nodokļa objektu, ja tajā uz taksācijas gada 1.janvāri deklarēta ārzemnieka dzīvesvieta, ar nosacījumu, ka šīs personas dzīvesvieta ir bijusi deklarēta Latvijā uz tā gada, kas ir bijis 7 gadus pirms attiecīgā taksācijas gada, 1.janvāri. Turklāt, ja personai vienreiz konstatēta atbilstība šim kritērijam, nākamajos taksācijas gados to atkārtoti neizvērtē un uzskata par izpildītu.

Līdz ar to secināms, ka faktiski personas saikne ar Latviju saistošo noteikumu Nr.148 3.¹ punkta izpratnē ir uzskatāma par pierādītu, ja persona savu dzīvesvietu Latvijā ir deklarējusi kaut vai tikai uz vienu dienu, proti, 1.janvāri, kas ir bijis 7 gadus pirms attiecīgā

taksācijas gada. Tam, kādā veidā ārzemnieks īsteno savas tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties citu valstu teritorijā pārējā 7 gadu periodā, piešķirot samazināto nekustamā īpašuma nodokļa likmi, nav nozīmes.

Atbilstoši likuma 3.¹panta pirmajai daļai, nosakot nekustamā īpašuma nodokļa likmes, pašvaldība ievēro objektīva grupējuma principu, efektivitātes principu, atbildīgas budžeta plānošanas principu, kā arī prognozējamības un stabilitātes principu. Saskaņā ar objektīvā grupējuma principu nodokļa maksātāji vai nodokļa objekti tiek grupēti atbilstoši objektīviem kritērijiem. Tā kā personu valstiskā piederība un dzīvesvietas deklarēšanas ilgums Latvijas Republikā ir uzskatāmi par objektīviem kritērijiem, tad personu grupēšana pēc šīm pazīmēm ir uzskatāma par atbilstošu iepriekšminētajam principam. Tāpat šāds iedalījums nodrošina no Latvijas Republikas Satversmes 91.panta un Administratīvā procesa likuma 6.panta izrietošo vienlīdzības principa ievērošanu, jo vienādos faktiskajos un tiesiskajos apstākļos uz nodokļa maksātājiem attiecināmā samazinātās nodokļa likmes piemērošanas kārtība ir vienāda, bet atšķirīgos apstākļos – atšķirīga. Ņemot vērā iepriekš minēto, secināms, ka pastāv objektīvs pamats uz ārzemniekiem attiecināt prasību par minimālo deklarēšanās ilgumu Latvijas Republikā, lai varētu nekustamā īpašuma objektam piemērot samazināto nekustamā īpašuma nodokļa likmi.

[4] Attiecībā uz prasību citas Eiropas Savienības dalībvalsts pilsoņa dzīvesvietas deklarēšanai Latvijā tieši 7 gadus pirms attiecīgā taksācijas gada, Pārvalde sākotnēji vērs uzmanību, ka saskaņā ar saistošo noteikumu Nr.148 nosacījumiem konkrētā nekustamā īpašuma nodokļa objektā deklarētās personas, nosakot piemērojamo nodokļa likmi, tiek izvērtētas it visiem nekustamā īpašuma nodokļa maksātājiem, neatkarīgi no to pilsonības. Līdz ar to arī par Latvijas pilsonim piederošu nekustamu īpašumu ir piemērojama nodokļa likme 1,5% apmērā, ja īpašumā deklarētā ārzemnieka dzīvesvieta uz tā gada, kas ir bijis 7 gadus pirms attiecīgā taksācijas gada, 1.janvāri nav bijusi deklarēta Latvijā.

Vienlaikus tiek uzsvērts, ka arī citos Latvijas Republikas tiesību aktos personas uzturēšanās ilgums valstī tiek izmantots, lai noteiktu pastāvošu personas saikni ar Latviju (skatīt, piemēram, Imigrācijas likuma 24.panta pirmās daļas 7.punktu). Arī no Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 06.05.2015. sprieduma lietā Nr.SKA-241 secināms, ka personas ilgstoša uzturēšanās Latvijā var būt par pamatu secinājumam, ka personai ir zudusi saikne ar citām valstīm.

Turklāt citu kritēriju, kas varētu apliecināt pastāvošu ārzemnieka saikni ar Latvijas Republiku, uzskaitījums saistošo noteikumu Nr.148 3.¹ punktā nav ietverts, lai nodrošinātu likuma 3.¹panta pirmās daļas 2.punktā minētā efektivitātes principa ievērošanu. Detalizēta ārzemnieka saiknes ar Latviju izvērtēšana (ņemot vērā, piemēram, darba stāžu, radnieku saikni ar Latviju vai citus apstākļus) ne tikai nav Pārvaldes kā nodokļu administrācijas kompetencē, bet arī radītu jaunu administratīvo slogu gan iedzīvotājiem, gan arī nodokļu administrācijai. Nodokļu maksātājiem būtu jāiegūst informācija un pierādījumi, kas apliecina patstāvīgu saikni ar valsti, no savā īpašumā deklarētajiem ārzemniekiem, kuriem tā būtu jāizprasa no attiecīgām iestādēm, gan jāiesniedz minētie dokumenti nodokļu administrācijā. Savukārt Pārvaldei pirms lēmuma par piemērojamo nodokļa likmi pieņemšanas būtu atsevišķi jāvērtē katrā lietā iesniegtie dokumenti un pierādījumi.

[5] Aplūkojot Eiropas Savienībā pastāvošo personu pārvietošanās un uzturēšanās brīvību kopsakarā ar saistošo noteikumu Nr.148 mērķi samazināto nodokļa likmi attiecināt uz nekustamā īpašuma objektiem, kuros deklarētas personas, kam ir ilgstoša saikne ar Latviju, Pārvalde norāda, ka noteiktais deklarēšanās periods ir efektīvākais veids, lai konstatētu, ka Eiropas Savienības dalībvalsts, Eiropas Ekonomikas zonas valsts vai Šveices Konfederācijas pilsonim pastāv ilglaicīga un noturīga saistība ar Latvijas Republiku.

Papildus par saistošo noteikumu Nr.148 3.¹ punktā ietvertu 7 gadu periodu paskaidrots, ka atbilstoši Imigrācijas likuma 24.panta pirmās daļas 7.punktam patstāvīgās uzturēšanās atļaujas saņemšanai personai ir nepārtraukti jāuzturas Latvijas Republikā vismaz piecus gadus.

Savukārt Pilsonības likuma 12.panta pirmās daļas 1. punktā kā kritēriju uzņemšanai Latvijas pilsonībā likumdevējs ir izvirzījis prasību pēc vismaz piecus gadus ilgas pastāvīgās dzīvesvietas Latvijā ar norādi, ka citas valsts pilsonim vai bezvalstniekam piecu gadu termiņš tiek skaitīts no pastāvīgās uzturēšanās atļaujas saņemšanas dienas (tātad kopā vismaz 10 gadus ilga pastāvīga dzīvesvieta Latvijas Republikā). Tādējādi uzskatāms, ka personām, kam nav konstatējama iepriekšēja saikne ar Latviju, tieši uzturēšanās ilgums valstī uzskatāms par pietiekamu pamatu, lai secinātu, ka šāda saikne ir izveidojusies.

Ņemot vērā iepriekšminēto, saistošo noteikumu Nr.148 3.¹punktā noteiktais 7 gadu deklarēšanās ierobežojums, Pārvaldes ieskatā, ir uzskatāms par optimālu un samērīgu termiņu, lai konstatētu, ka persona ir izvēlējusies ne tikai saņemt pastāvīgās uzturēšanās atļauju Latvijas Republikā, bet arī ilgtermiņā saistīt savu dzīvi ar šo valsti.

Tiesībsarga viedoklis

[1] Tiesībsargs, vērtējot likumu “Par nekustamā īpašuma nodokli”, Noteikumu Nr.148 3.¹punktu kopsakarā ar Satversmes 91.pantu, kā arī Latvijas Republikai saistošos starptautiskos dokumentus, norāda, ka likuma “Par nekustamā īpašuma nodokli” 2.panta pirmā daļa noteic, ka nodokļu maksātāji ir arī ārvalstu fiziskās un juridiskās personas². Tādējādi ir jāvērtē, vai Rīgas dome ar attiecīgu termiņa aprobežojumu minētajā tiesību normā ārzemnieka deklarācijas noteikšanai nav pārkāpusi diskriminācijas aizliegumu nacionālajos un starptautiskajos normatīvajos aktos un vai tā ir darbojusies savas kompetences robežās.

[2] Atbilstoši Rīgas domes 13.10.2015. saistošo noteikumu Nr.169 "Grozījumi Rīgas domes 2015.gada 9.jūnija saistošajos noteikumos Nr.148 "Par nekustamā īpašuma nodokli Rīgā"" paskaidrojuma rakstam³, grozījumi Noteikumos Nr.148 izstrādāti, pamatojoties uz Rīgas domes Labklājības departamenta vēstuli. Tādējādi Noteikumu Nr.148 3.punkta apakšpunktos ietvertā atsauce uz nekustamā īpašuma objektos dzīvesvietu deklarējušajiem Latvijas pilsoņiem vai nepilsoņiem tika papildināta ar citas Eiropas Savienības dalībvalsts, Eiropas Ekonomikas zonas valsts vai Šveices Konfederācijas pilsoņiem un personām, kas ir saņēmušas pastāvīgās uzturēšanās atļaujas Latvijas Republikā.

Paskaidrojuma rakstā norādīts, ka minētie papildinājumi jāvērtē kopsakarā ar nosacījumu, ka minēto personu dzīvesvieta ir bijusi deklarēta Latvijā uz tā gada, kas ir bijis 7 gadus pirms attiecīgā taksācijas gada, 1.janvāri. Šādu regulējumu pašvaldība uzskata par samērīgu un pamatotu, jo personas, kuras Latvijā dzīvo un strādā ilgstoši un pastāvīgi, ir integrējušās Latvijas sabiedrībā, pārvalda latviešu valodu, ir saistījušas savu un savu bērnu dzīvi ar Latviju, mācās, strādā, ilgstoši maksā nodokļus un ir devušas ievērojamu ieguldījumu valsts attīstībā, ir lojālas Latvijai.

² Likuma “Par nekustamā īpašuma nodokli” 2.pants. Nekustamā īpašuma nodokļa maksātāji

(1) Nekustamā īpašuma nodokli maksā Latvijas vai ārvalstu fiziskās un juridiskās personas un uz līguma vai citādas vienošanās pamata izveidotas šādu personu grupas vai to pārstāvji, kuru īpašumā, tiesiskajā valdījumā vai — šajā likumā noteiktajos gadījumos — lietošanā ir nekustamais īpašums.

³ Paskaidrojuma raksts Rīgas domes 2015.gada 13.oktobra saistošajiem noteikumiem Nr.169 "Grozījumi Rīgas domes 2015.gada 9.jūnija saistošajos noteikumos Nr.148 "Par nekustamā īpašuma nodokli Rīgā"" <https://likumi.lv/ta/id/277203-grozijumi-rigas-domes-2015-gada-9-junija-saistosajos-noteikumos-nr-148-par-nekustama-ipasuma-nodokli-riga->

Līdz ar to vienlīdzīgi nosacījumi tiekot piešķirti ne tikai Latvijas pilsoņiem vai nepilsoņiem, bet arī tām personām, kurām ir ilgstoša un pastāvīga saikne ar Latviju, ko apliecina dzīvesvietas deklarēšanas fakts 7 gadu garumā.

[3] Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21.pants noteic diskriminācijas aizliegumu, pamatojoties uz dzimuma, rases, ādas krāsas, etniskās vai sociālās izcelsmes, kā arī saskaņā ar citiem diskriminācijas aizlieguma pamatiem. Ievērojot Līgumu piemērošanas jomu un neskarot tajos paredzētos īpašos noteikumus, ir aizliegta jebkāda diskriminācija pilsonības dēļ.⁴ Līdz ar to nav pieļaujami neattaisnoti ierobežojumi Eiropas Savienības dalībvalsts pilsoņiem, jo tādā veidā cita starp netiek veicināta kopējā ekonomiskā un tiesību telpas attīstība.

[3.1.] Eiropas Cilvēktiesību Konvencijas 14.pants paredz diskriminācijas aizliegumu neatkarīgi no dzimuma, rases, ādas krāsas, valodas, ticības, politiskajiem vai citiem uzskatiem, valstiskās vai sociālās izcelsmes, piederības kādai nacionālajai minoritātei, mantiskā stāvokļa, dzimšanas vai jebkura cita stāvokļa.⁵

[3.2.] Līguma par Eiropas Savienības darbību 20.pants⁶ paredz, ka ikviena persona, kam ir kādas dalībvalsts pilsonība, ir Savienības pilsonis. Savienības pilsonība papildina, nevis aizstāj valsts pilsonību. Savienības pilsoņiem ir ar Līgumiem piešķirtās tiesības un ar tiem uzliktie pienākumi, t.sk., tiem ir tiesības brīvi pārvietoties un dzīvot dalībvalstu teritorijā.

Ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 20.panta 1.punktu ikvienai personai, kurai ir kādas dalībvalsts pilsonība, ir piešķirts Eiropas Savienības pilsoņu statuss. Līguma par Eiropas Savienības darbību 18.panta pirmā daļa noteic, ka, piemērojot Līgumus un neskarot tajos paredzētos īpašos noteikumus, ir aizliegta jebkāda diskriminācija pilsonības dēļ.⁷

[3.3.] Latvijas Republikas Satversmes 91.pants noteic, ka cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas. Satversmes 91.panta otrais teikums neuzskaita aizliegto kritēriju katalogu, jo likumdevējs atstāja “to noteikšanu interpretācijas praksei.”⁸ Līdz ar to, ņemot vērā lietderīgu un taisnīgu mērķi, kā arī Latvijai saistošos starptautiskos aktus, var secināt, ka arī pilsonība ir viens no aizliegtajiem kritērijiem.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka “diskriminācija [*pamatojoties uz aizliegto kritēriju*] ir konstatējama, ja atšķirīgai attieksmei nav objektīva un saprātīga pamatojuma, tas ir, ja tai nav leģitīma mērķa un tā nav proporcionāla starp veicamajām darbībām un sasniedzamo mērķi.”⁹

Vienlaikus tiesībsargs vērš uzmanību, ka diskriminācija ir atšķirīga attieksme, izslēgšana vai ierobežojums, kam par pamatu ir diskriminētās *personas rase, ādas krāsa, tautība, valoda, dzimums, seksuālā orientācija, sociālā izcelsme, mantiskais vai ģimenes stāvoklis, invaliditāte (veselības stāvoklis), vecums, reliģiskā piederība, politiskā vai cita pārliecība vai citi apstākļi*, ja tam nav pamatota un objektīva attaisnojuma vai ja trūkst samērīguma starp sasniedzamo mērķi un izmantojamiem līdzekļiem.

Diskriminācijas aizliegums nozīmē aizliegumu tiesiski diferencēt cilvēkus attiecībā uz to tiesību īstenošanu, t.i., aizliegts definēt noteiktas cilvēku grupas pēc kāda diskriminācijas aizliegumā iekļauta aizliegtā kritērija.

⁴ Eiropas Savienības Pamattiesību harta. 2009. (2010/C 83/02) Pieejams:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:lv:PDF>

⁵ Eiropas Cilvēktiesību konvencija. Pieņemta 1950., Latvijas Republika pievienojās 1997.06.27. Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_LAV.pdf

⁶ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=LV>

⁷ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=LV>

⁸ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs, zin.vad. prof.R.Balodis. Rīga: Latvijas Vēstnesis. 2011., 100.lpp

⁹ ECT 2003.gada 24.jūlija spriedums lietā *Karner pret Austriju*.

Tātad var secināt, ka diskriminācija ir personisks tiesību aizskārums, kura pamatā ir konkrēti diskriminējoši kritēriji, un šādai atšķirīgai attieksmei nav pamatota attaisnojuma vai mērķa.

[4] Lai vērtētu iespējamu diskriminācijas pārkāpumu, ir nepieciešams konstatēt:

- 1) aizliegtā kritērija esamību;
- 2) salīdzināmās grupas konkrētajā situācijā;
- 3) atšķirīgas attieksmes esamību;
- 4) objektīva un saprātīga pamatojuma esamību, t.i., to, vai atšķirīgai attieksmei ir

legitīms mērķis.

Konkrētajā gadījumā netiks vērtētas tiesību normā ietvertās personas, kas ir saņēmušas pastāvīgās uzturēšanās atļaujas Latvijas Republikā, jo uz tām Eiropas Savienības līmenī attiecas cits normatīvais regulējums.

[4.1.] Noteikumu Nr.148 3.¹punkta ietvarā aizliegtais kritērijs ir personas pilsonība.

[4.2.] Vērtējot Rīgas pašvaldības izdotos Noteikumus Nr.148, secināms, ka Rīgas pašvaldība Eiropas Savienības dalībvalstu pilsoņus ir iedalījusi divās grupās:

- 1) Latvijas pilsoņi, kas vienlaikus ir arī Eiropas Savienības pilsoņi;
- 2) citas¹⁰ Eiropas Savienības dalībvalsts pilsoņi.

Turklāt uz tiem attiecināmi atšķirīgi nosacījumi samazinātās nodokļa likmes piemērošanā. Līdz ar to, vērtējot iespējamu diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu, salīdzināmās grupas ir:

- 1) nekustamā īpašuma īpašnieks, kura īpašumā ir deklarēts Latvijas pilsonis vai nepilsonis;
- 2) nekustamā īpašuma īpašnieks, kura īpašumā deklarēts citas Eiropas Savienības dalībvalsts, Eiropas Ekonomikas zonas valsts vai Šveices Konfederācijas pilsonis.

[4.3.] Atšķirīga attieksme nodokļa piemērošanā konkrētajā gadījumā ir saskatāma dažādi piemērojamās nodokļa likmēs Latvijas pilsoņiem un nepilsoņiem pretstatā citas Eiropas Savienības dalībvalsts, Eiropas Ekonomikas zonas valsts vai Šveices Konfederācijas pilsoņiem.

Tā piemēram, Latvijas pilsonim vai nepilsonim, kas ir dzīvokļa īpašnieks, izīrējot īpašumu un ļaujot tajā deklarēties ārzemniekam, netiks piešķirta samazinātā nodokļa likme, jo reti kuram ārzemniekam izpildīsies Noteikumu Nr.148 3.¹punktā paredzētais 7 gadu deklarācijas kritērijs. Jāņem vērā, ka īres tiesiskajās attiecībās nekustamā īpašuma nodokļa kompensējošais mehānisms izīrētājiem ar īrnieku starpniecību noteikts gan likumā “Par nekustamā īpašuma nodokli”, gan likumā “Par dzīvojamo telpu īri”. Kā skaidrojusi Ekonomikas ministrija, likums “Par dzīvojamo telpu īri” neparedz īrnieka pienākumu maksāt nekustamā īpašuma nodokli dzīvojamās telpas īpašnieka vārdā, bet gan paredz pienākumu segt izīrētājam maksājumu, kas ir atbilstošs likumā noteiktajam nekustamā īpašuma nodokļa maksājumam.

Tāpat nekustamā īpašuma īpašniekam – ārzemniekam, šobrīd iegādājoties īpašumu un tajā deklarējoties, samazināto nekustamā īpašuma nodokļa likmi piemēros tikai pēc 7 gadiem pretstatā Latvijas pilsonim un nepilsonim, kuram to piemēros nākamajā taksācijas gadā.

Atšķirīga attieksme ir saskatāma vēl kādā aspektā, proti, arī attiecībā pret Latvijas pilsoņiem vai Latvijas nepilsoņiem. Noteikumu Nr.148 3.¹punktā cita starpā noteikts, ka

¹⁰ Noteikumu Nr.148. 3.¹punkts: Ja nekustamā īpašuma objektā deklarēta **citas Eiropas Savienības dalībvalsts**, Eiropas Ekonomikas zonas valsts vai Šveices Konfederācijas pilsoņa vai personas, kas ir saņēmusi pastāvīgās uzturēšanās atļauju Latvijas Republikā, dzīvesvieta, saistošo noteikumu 3.punkta ievaddaļā noteiktās nekustamā īpašuma nodokļa likmes piemērošanai iepriekšminētās personas dzīvesvietai jābūt bijušai deklarētai Latvijā uz tā gada, kas ir bijis 7 gadus pirms attiecīgā taksācijas gada, 1.janvāri. Ja personai vienreiz konstatēta atbilstība šim kritērijam, nākamajos taksācijas gados to atkārtoti neizvērtē un uzskata par izpildītu.

samazināto likmi ārzemniekiem izvērtē vienu reizi un nākamajos taksācijas gados to atkārtoti neizvērtē un uzskata par izpildītu arī gadījumā, ja ārzemnieks Latvijā bijis deklarēts tikai kaut uz vienu dienu. Turpretim Latvijas pilsoņu vai nepilsoņu datus par dzīvesvietas deklarāciju konkrētā pašvaldībā, piemērojot nekustamā īpašuma nodokļa likmes, pārbauda uz katra taksācijas gada sākumu.

[4.4.] Personu diferencēšanai uz aizliegtā kritērija pamata nav saskatāms pamatots un objektīvs attaisnojums. Proti, no Pārvaldes norādītā izriet, ka viens no mērķiem ir piešķirt samazināto nodokļa likmi par tiem īpašumiem, kuros dzīvo, t.i., ir deklarētas personas, kam ir ilgstoša un pastāvīga saikne ar Latviju. Noteiktais deklarēšanās periods esot efektīvākais veids, lai konstatētu ilglaicīgu un noturīgu saistību ar Latvijas Republiku.

Savukārt no Noteikumu Nr.148 paskaidrojuma raksta izriet, ka grozījumu veikšanas mērķis ir arī nekustamo īpašumu īpašnieku motivēšana nopietnāk izvērtēt, kam izīrēt sev piederošās telpas, un ņemt vērā, ka ar Latvijas valsti cieši saistītu personu izmitināšana savā īpašumā var būt pamats saistošo noteikumu 3.punkta ievaddaļā noteiktās likmes piemērošanai. Pārvaldes ieskatā tas paplašinās iedzīvotājiem pieejamo īres dzīvesvietu klāstu.

Jāņem vērā, ka pamattiesību ierobežojums ir pieļaujams tikai gadījumos, kad tas atbilst “leģitīmam mērķim, kuru valsts vēlas sasniegt, nosakot šo ierobežojumu” – nodrošināt citas konstitucionālās vērtības aizsardzību. Satversmes tiesa ir norādījusi, ka “nosakot kādus ierobežojumus personas tiesībās, tiem jābūt attaisnojamiem ar leģitīmu mērķi: citu cilvēku tiesības, demokrātiska valsts iekārta, sabiedrības drošība, labklājība, tikumība”¹¹. Turklāt Satversmes tiesa ir norādījusi, ka pamattiesību ierobežotāji nevar formulēt jaunus leģitīmos mērķus. Piemēram, Satversmes tiesa ir norādījusi: “Satversmei neatbilstošas tiesību normas “efektīva izpilde” nevar tikt uzskatīta par normas leģitīmu mērķi [...]. Nav attaisnojama atsaukšanās uz tiesiskās vienlīdzības principu kā pamatojumu antikonstitucionālas normas piemērošanai. Tiesiskas valsts mērķis nevar būt prettiesisku normu vienlīdzīga piemērošana.”¹²

Tiesībsarga ieskatā pašvaldības identificētie mērķi nav leģitīmi vairāku iemeslu dēļ:

- ar šādu normatīvo regulējumu īres tirgū tiek ierobežotas ārzemnieku tiesības un šāda pašvaldības rīcība ir diskriminējoša, pamatojoties uz personas pilsonību;
- Noteikumi Nr.148 ne tikai nedefinē, bet arī nevar definēt personas “ilgstošas un pastāvīgas” saiknes ar Latvijas Republiku izvērtēšanas kritērijus, t.i., pašvaldība nav tiesīga darboties ārpus savas kompetences un noteikt ar imigrāciju saistītus jautājumus.

Personas ilgstoša un pastāvīga saikne ar Latviju pastarpināti izriet no Imigrācijas likuma un Pilsonības likuma. Turklāt noteiktais 7 gadu iepriekšējās deklarēšanās termiņš nav samērīgs un tā pamatošana, ka tas pierāda personas vēlmi ilgtermiņā saistīt savu dzīvi ar Latvijas valsti, nav objektīva. Eiropas Savienības ietvaros personu valstiskā piederība nevar tikt vērtēta kā objektīvs kritērijs samazinātas nodokļa likmes piemērošanai, līdz ar to nevar izpildīties nekustamā īpašuma nodokļa likmju noteikšanas objektīva grupējuma princips.

[5] Cita starpā jāmin, ka nav objektīvi izprotams Rīgas domes paskaidrojuma rakstā norādītais, ka veiktie grozījumi paplašinās to personu loku, kam tiks piemērotas samazinātās nodokļa likmes. Proti, pašvaldības ieskatā, pēc grozījumu veikšanas arī Eiropas Savienības dalībvalsts, Eiropas Ekonomikas zonas valsts vai Šveices Konfederācijas pilsoņi (..), tajā skaitā vientuļi, trūcīgi un maznodrošināti pensionāri, netiks apgrūtināti ar papildu finansiālu slogu, kas varētu būt par pamatu vērsties Rīgas domes Sociālajos dienestos pēc materiālās palīdzības.

¹¹ Satversmes tiesa. 2002-18-01.05.03.2003. Secinājumu daļa.

¹² Satversmes tiesa. 2004-21-01.06.04.2005. 10.2.punkts.

Veiktie grozījumi Noteikumu Nr.148 3.¹punkta ietvarā pēc būtības nepapildina to personu loku, kuru dzīvesvietas deklarācijas fakts konkrētā nekustamā īpašuma objektā dotu iespēju uz šo objektu attiecināt saistošo noteikumu 3.punkta ievaddaļā noteikto nekustamā īpašuma nodokļa likmi. Pie šādiem apstākļiem secināms, ka Noteikumu Nr.148 3.¹punkts ir arī deklaratīvs, un fiskālā interese pašvaldībai ir prioritāra.

[6] Jāpiebilst, ka kopumā šāda pašvaldības prakse nodokļu piemērošanā ierobežo arī personu pārvietošanās un uzturēšanās brīvību Eiropas Savienībā, kas ir pretēja Līguma par Eiropas Savienības darbību 21.pantam¹³.

Eiropas Parlaments 16.01.2014. rezolūcijā par pamattiesību brīvi pārvietoties Eiropas Savienībā ievērošanu aicināja dalībvalstis ievērot Līguma normas attiecībā uz ES noteikumiem, ar kuriem reglamentē pārvietošanās brīvību, un nodrošināt, ka visās dalībvalstīs tiek ievēroti vienlīdzības principi un pamattiesības uz brīvu pārvietošanos, tostarp attiecībā uz piekļuvi nodarbinātībai, darba apstākļiem, atlīdzību, atlaišanu no darba un sociālajām priekšrocībām un nodokļu atlaidēm¹⁴.

Nelabvēlīgāku un diskriminējošu nosacījumu radīšana citu Eiropas Savienības dalībvalstu pilsoņiem veicina pārvietošanās brīvības ierobežojumus, kas ir aizliegti.

Jāņem vērā, ka personu pārvietošanās brīvība ir paplašinājusies un tā vairs netiek traktēta tikai kā izrietoša no kopējā tirgus veidošanas fakta, kā tā tika regulēta Eiropas Kopienas līgumā. Līdz ar to tā ir uzskatāma kā neatņemama pamattiesība un pilsoņtiesība atbilstoši ES Pamattiesību hartas tiesību un brīvību katalogam¹⁵.

Tādējādi jebkādu nepamatotu ierobežojumu radīšana Eiropas Savienības pilsoņiem citās Eiropas Savienības dalībvalstīs demotivē tos ieceļot konkrētā valstī.

Tiesībsarga rekomendācija

Lai normatīvais regulējums nebūtu pretrunā nacionālajiem un arī starptautiskajiem tiesību aktiem, pašvaldība nevar noteikt tādus samazinātās nodokļa likmes piešķiršanas izpildes kritērijus, kas pārkāpj diskriminācijas aizlieguma principu pilsonības dēļ un cita starpā ierobežo arī personu brīvu pārvietošanos citas Eiropas Savienības dalībvalstīs, Eiropas Ekonomikas zonas valstīs vai Šveices Konfederācijas pilsoņiem.

Pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 12.panta 8.punktu un ņemot vērā faktu, ka šobrīd spēkā esošais Noteikumu Nr.148 3.¹punkts ir pretrunā Satversmes 91.pantam, Līguma par Eiropas Savienības darbību 18.pantam un 21.pantam, **tiesībsargs aicina Rīgas domi līdz 01.09.2017. izslēgt no Noteikumiem Nr.148 3.¹punktu.**

Ar cieņu

tiesībsargs

J. Jansons

¹³ Līguma par Eiropas Savienības darbību 21.panta pirmā daļa: Ikvienam Savienības pilsonim ir tiesības brīvi pārvietoties un dzīvot dalībvalstīs, ievērojot Līgumos noteiktos ierobežojumus un nosacījumus, kā arī to īstenošanai paredzētos pasākumus.

¹⁴ http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/lv/displayFtu.html?ftuId=FTU_2.1.3.html

¹⁵ Blūzma V., Buka A., Deksnis E.B., Jarinovska K., Jundze I., Jundzis T., Levits E. Eiropas tiesības. Otrais papildinātais izdevums. Rīga, Juridiskā koledža, 2007, 299.lpp.